

ДІАГНОСТИКА СТАНУ СФОРМОВАНOSTІ МЕТОДИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ У МАЙБУТНІХ ВИКЛАДАЧІВ ФОРТЕПІАНО МИСТЕЦЬКИХ ШКІЛ

Горожанкіна О. Ю.

кандидат педагогічних наук,

доцент кафедри музично-інструментальної підготовки

ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»

вул. Старопортофранківська, 26, Одеса, Україна

orcid.org/0000-0003-1777-2173

garmonia8oy@gmail.com

Ключові слова: *методична компетентність, діагностика, початкова музична освіта, мистецька школа, навчання гри на фортепіано, майбутні викладачі фортепіано.*

Статтю присвячено дослідженню стану сформованості методичної компетентності майбутніх викладачів фортепіано мистецьких шкіл в умовах системного реформування вищої освіти України та її інтеграції у європейський простір. Акцентується увага на зростаючій потребі у висококваліфікованих фахівцях, здатних залучати дітей до музичного мистецтва, розвивати їхні творчі та когнітивні здібності, емоційний інтелект, комунікативні навички та формувати музичну культуру. Зазначено, що особливу роль у цьому процесі відіграють мистецькі школи, де фортепіанне навчання є ключовим елементом музично-естетичного виховання. Наголошено на вирішальному значенні методичної компетентності вчителя фортепіано для успішної реалізації музично-педагогічної діяльності. Проаналізовано теоретичні засади визначення поняття «компетентність» у контексті сучасної музично-педагогічної освіти. Обґрунтовано власне розуміння методичної компетентності як складного інтегративного утворення та визначено її компонентну структуру, яка складається з мотиваційно спрямованого, змістовно пізнавального та діяльнісно-рефлексивного компонентів, для діагностики яких було розроблено відповідні критерії та показники. Особливу увагу приділено методам діагностики (анкетування, тестування, опитування, творчі завдання, спостереження), використання яких дало змогу виявити реальний стан сформованості методичної компетентності в майбутніх викладачів фортепіано мистецьких шкіл. Запропоновано шляхи вирішення виявлених проблем, що включають оновлення освітніх програм (зокрема, інтеграцію практично орієнтованих курсів із сучасних методик викладання фортепіано, роботи з обдарованими дітьми та дітьми з особливими освітніми потребами); підвищення уваги до педагогічної практики студентів; розвиток рефлексивних навичок у здобувачів, а також створення платформ для обміну досвідом та налагодження плідної співпраці зі стейкхолдерами. Підкреслено, що саме такі заходи сприятимуть формуванню нового покоління викладачів фортепіано, здатних забезпечувати високий рівень музичної освіти в Україні.

DIAGNOSING THE STATE OF FORMATION OF METHODOLOGICAL COMPETENCY OF FUTURE PIANO TEACHERS OF ART SCHOOLS

Gorozhankina O. Yu.

Candidate of Pedagogical Sciences,

Associate Professor at the Department of Music and Instrumental Training

State Institution «South Ukrainian National Pedagogical University

named after K. D. Ushynsky»

Staroportofrankovskaya str., 26, Odesa, Ukraine

orcid.org/0000-0003-1777-2173

garmonia8oy@gmail.com

Key words: *methodological competence, diagnostics, primary music education, art school, piano training, future piano teachers.*

The article is devoted to the study of the state of formation of methodological competence of future teachers of piano art schools in the context of the systemic reform of higher education in Ukraine and its integration into the European space. Attention is focused on the growing need for highly qualified specialists who are able to involve children in musical art, develop their creative and cognitive abilities, emotional intelligence, communication skills and form musical culture. The process is played by art schools, where piano training is a key element of musical and aesthetic education. The decisive importance of the methodological competence of the piano teacher for the successful implementation of musical and pedagogical activities is emphasized. The theoretical foundations of the definition of the concept of «competence» in the context of modern music and pedagogical education are analyzed. The author substantiates his own understanding of methodological competence as a complex, integrative formation and defines its component structure, which consists of motivation-directed, content-cognitive, and activity-reflective components, for the diagnosis of which appropriate criteria and indicators have been developed. Particular attention is paid to diagnostic methods (questionnaires, testing, surveys, creative tasks, observations) the use of which made it possible to identify the real state of formation of methodological competence in future piano teachers of art schools. Ways to solve the identified problems are proposed, include updating educational programs (in particular, the integration of practically oriented courses on modern methods of teaching piano, working with gifted children, and children with special educational needs); increasing attention to the pedagogical practice of students; development of reflective skills in applicants, as well as the creation of platforms for the exchange of experience and the establishment of fruitful cooperation with stakeholders. It is emphasized that such events will contribute to the formation of a new generation of piano teachers capable of providing a high level of music education in Ukraine.

Постановка проблеми. Інтеграція України до європейського освітнього простору вимагає від закладів вищої освіти системного реформування. Ідеться про вдосконалення освітніх програм, підвищення якості навчання та забезпечення конкурентоспроможності випускників на європейському ринку праці. Це зумовлює пошук нових підходів до змісту, методів, форм навчання та технологій їх упровадження у процесі підготовки майбутніх фахівців. Сьогодні музично-педагогічна освіта потребує фахівців, які зорієнто-

вані на залучення дітей до музичного мистецтва через таку організацію творчого освітнього процесу, що сприяє розвитку творчих та когнітивних здібностей дитини, формуванню їхніх емоційної та інтелектуальної сфер, комунікативних умінь і навичок, формуванню музичної культури як складової частини духовної культури. У всебічному розвитку особистості ключову роль відіграють мистецькі школи, адже саме в освітньому процесі мистецьких шкіл найбільш ефективно розвиваються творчі здібності, естетичний смак та емо-

ційний інтелект дітей. У процесі навчання музиці відбувається розвиток уяви та креативності учнів, здатність самовиражатися через мистецтво, уміння розуміти й цінувати духовно-культурні цінності. Навчання гри на фортепіано є важливим елементом музично-естетичного виховання сучасної молоді. Завдяки своїм унікальним виразно-технічним можливостям фортепіано є ключем до величезного світу музики, відкриває широкі горизонти для виконання творів різноманітних жанрів та стилів, що дає змогу учням не лише опановувати навчально-педагогічний репертуар, а й знайомитися з шедеврами світової класичної музики. У цьому аспекті особистість учителя фортепіано та рівень його методичної компетентності мають вирішальне значення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Важливі положення щодо формування методичної компетентності майбутніх фахівців висвітлено в законах «Про вищу освіту», «Про культуру», «Стратегії розвитку вищої освіти України на 2022–2032 роки», «Положенні про мистецьку школу». Питанням мистецької освіти присвячено дослідження Ю. Богуцького, О. Ростовського, Л. Мосол, Г. Ніколаї, О. Рудницької та ін. Проблему підготовки студентів мистецьких факультетів до музично-творчого розвитку учнів з аксіологічного (ціннісного) ракурсу розкрито в працях Л. Василенко, С. Горбенко, А. Козир, О. Комаровської, О. Отич, Г. Падалки, О. Щолокової та ін. На важливості акмеологічного підходу в процесі фахової підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва наголошує В. Федоришин, вважаючи акмеологічний підхід базисною методологічною програмою, що відзначається прогностичністю та орієнтує вчителя на прогнозування якісних результатів у його підготовці до практичної діяльності [8, с. 4]. Значним концептуальним підґрунтям стали дослідження, присвячені різним аспектам формування методичної компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва (О. Бігіч, Л. Василенко, Ван Юе, Н. Гузій, О. Гуральник, О. Процишина, Р. Савченко, А. Козир, О. Реброва, Н. Цюлюпа, О. Щолокова та ін.), у яких під методичною компетентністю розуміється поєднання у здобувача ключових методичних знань, практичних навичок, відповідних умінь та його індивідуальних особистісних якостей [1, с. 129]; здатність подолати професійні обмеження і розглядати фахові питання з погляду широких філософсько-методологічних і соціально-культурних позицій [10]; уміння організовувати процес музичного навчання школярів відповідно до сучасних художньо-освітніх вимог та здатність фахівця успішно вирішувати методичні завдання, самореалізовуватися і постійно самовдосконалюватися [2, с. 48]; здатність ефективно використовувати свої знання,

уміння та навички в освітньому процесі, що ґрунтується на гнучкій комунікабельності, активному творчому пошуку, а також на бажанні саморозвиватися й самореалізовуватися у сфері викладання музичного мистецтва [9, с. 74]. Зважаючи на те, що значна частина випускників спеціальності 025 «Музичне мистецтво» планує працювати в мистецьких школах, формування їхньої методичної компетентності стає особливо актуальним питанням в освітньому процесі підготовки майбутніх викладачів фортепіано.

Мета статті – розглянути теоретичні аспекти поняття, що досліджується в сучасній теорії та практиці, а також визначити методи діагностики рівнів сформованості методичної компетентності майбутніх фахівців.

Виклад основного матеріалу дослідження.

Термін «компетентність» (від лат. *competens* – відповідний, належний) у довідковій літературі визначається як обізнаність, поінформованість та авторитетність у певній сфері [6, с. 282]. Відповідно, компетентна особа – це, по-перше, той, хто добре обізнаний, має знання та кваліфікацію в конкретній галузі. По-друге, це людина, яка має певні повноваження, тобто є повноправною [6]. Цікаво, що поняття «компетентність» має глибоке історичне коріння, сягаючи часів Арістотеля. У своїх дослідженнях стану та можливостей людини він запропонував термін *atele*, що позначав силу, яка здатна розвиватися та вдосконалюватися в людині до такого ступеня, після оволодіння яким ця сила стає характерною рисою особистості [2, с. 18]. Розглядаючи поняття «компетентність» крізь призму особистісних якостей, О. Марущак розглядає компетентність як актуалізовану інтегративну якість, що базується на знаннях, проявляється в діяльності й поведінці людини, а також відбивається у її взаємодії з іншими людьми під час вирішення різноманітних завдань [3, с. 98]. Згідно із цією концепцією, така якість починає розвиватися безпосередньо в освітньому процесі та водночас є його кінцевим результатом.

Отже, компетентність є основою якісної підготовки фахівців у будь-якій галузі. У контексті підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва науковці активно досліджують проблеми формування різних її видів: музично-виконавської, педагогічної, фахової, професійної, методичної тощо. З огляду на дослідження С. Румянцевой та Ю. Дреєвої [5, с. 225], наводимо деякі визначення поняття компетентностей у мистецькій освіті у вигляді табл. 1.

Т. Турчин вважає, що компетентність у мистецькій освіті слід розглядати як оцінну категорію. Вона передбачає спроможність учителя успішно здійснювати професійно-педагогічну діяльність, а також його здатність критично мислити, чітко

Таблиця 1

Компетентності в мистецькій освіті: ключові визначення

Комунікативна компетентність	Комунікативна компетентність учителя музики – це поєднання комунікативних знань, умінь, здібностей, досвіду й мотивації. Вона дає змогу ефективно сприймати, розуміти, засвоювати, використовувати та передавати педагогічну інформацію, а також успішно керувати комунікативними процесами в музично-естетичному навчанні та вихованні школярів	Є. Проворова
Професійна компетентність	Професійна компетентність майбутнього вчителя музики є складним утворенням, яке включає: готовність майбутніх учителів до педагогічної діяльності, музично-естетичного виховання, використання всіх видів мистецтва, до музичної, акторської виконавської діяльності та психологічну готовність	І. Полубоярина
Мистецька компетентність	Мистецька компетентність майбутнього вчителя музики – це системна та інтегрована якість, що передбачає здатність особистості до усвідомлення музики як явища суспільного життя, засвоєння основних її закономірностей, стилів і жанрів, до опанування засобів утілення художніх образів у виконавстві, до застосування музики в художньо-виховній роботі зі школярами	Ши Цюнь-бо
Методична компетентність	Методична компетентність учителя музики – це сформована система знань, умінь та практичного досвіду, що зумовлена особливостями його індивідуально-психологічних характеристик та спрямована на ефективну реалізацію музично-педагогічної діяльності, поєднану зі здатністю до самореалізації та безперервного самовдосконалення	Н. Цюлюпа
Фахова компетентність	Фахова компетентність – це специфічна інтегральна здатність, що охоплює музично-спеціальні й педагогічні складові частини, які забезпечують успіх музично-освітньої діяльності	М. Михаськова
Полікультурна компетентність	Полікультурна компетентність – це інтегративний складник професійної компетентності. Він являє собою систематизовану сукупність полікультурних знань, умінь, навичок, цінностей, практичного досвіду та правил поведінки, необхідних для ефективної реалізації у професійно-педагогічній діяльності в полікультурному суспільстві	Янь Лі
Художньо-інформаційна компетентність	Художньо-інформаційна компетентність – це складне особистісне утворення, яке поєднує у собі кооперативну, комунікативну, особистісну, когнітивну, рефлексивну та творчу компетентності та базується на використанні мікропроцесорної інформаційної техніки	Чжан Няньхуа
Музичні компетенції	Музичні компетенції студентів педагогічних університетів (МКСПУ) визначаються як комплекс базових музичних знань, умінь та навичок елементарного музикування, що включає попередній практичний досвід творчої музичної діяльності та позитивне ставлення до неї. Цей комплекс забезпечує готовність та здатність майбутніх учителів немусичних спеціальностей успішно здійснювати музично-педагогічний вплив відповідно до потреб конкретної спеціалізації, а також гарантує їх самореалізацію та професійну компетентність	Л. Пушкар
Музично-естетична компетентність	Музично-естетична компетентність – це динамічне поєднання здобутих музично-естетичних знань, умінь, навичок, якостей та цінностей, що дає змогу успішно реалізувати їх у навчальній, позанавчальній та майбутній професійній діяльності	Ляо Бін

й обґрунтовано висловлювати власну думку та захищати свою позицію [7, с. 11].

Наше дослідження також зосереджується на висвітленні певних аспектів, що стосуються особливостей навчання учнів мистецьких шкіл. Формування навчання в мистецьких школах Укра-

їни вирізняється індивідуальним підходом, що забезпечує всебічний розвиток музичних навичок та комплексну підготовку учнів як виконавців. У цьому процесі технічний розвиток органічно поєднується з емоційною та художньою виразністю, а також зі стимулюванням критичного та

творчого мислення. Особливої уваги з боку вчителя вимагає урахування індивідуальних музично-виконавських здібностей школярів. Від цього залежить вибір оптимального темпу навчання, обсягу матеріалу та методики викладання, які добираються відповідно до природних даних учня: його слуху, почуття ритму та технічних можливостей. Окрім того, викладачу фортепіано необхідно постійно приділяти увагу розвитку технічних навичок здобувачів, оскільки гра на фортепіано вимагає високого рівня технічної підготовки. З огляду на це, ключовими чинниками в роботі викладача фортепіано є: *правильна постановка рук*: основи техніки починаються з коректної постановки рук і корпусу, що є критично важливим для подальшого художнього виконання творів; *регулярні технічні вправи*: систематична практика гам, арпеджіо, акордів та етюдів сприяє розвитку спритності пальців, точності та швидкості виконання; *чистота інтонації та ритмічна стійкість*: необхідність приділяти посилену увагу ритмічній точності та чистоті інтонації під час виконання музичних творів; *інтерпретація фортепіанних творів різних жанрів і стилів*: одним із головних завдань навчання є розвиток здатності до глибокого художнього осмислення та виконання музичних творів.

Отже, питання рівня методичної компетентності викладачів фортепіано, чиє завдання полягає у формуванні духовно багатой особистості та сумлінного, вдумливого музиканта-піаніста, не втрачають актуальності. Ми розглядаємо методичну компетентність майбутніх викладачів фортепіано як складне інтегративне утворення, яке поєднує методичні знання, уміння, навички та особистісні якості, необхідні для успішної музично-педагогічної діяльності в мистецькій школі. Вона виявляється у здатності проектувати, контролювати й аналізувати освітній процес, самостійно знаходити нові ефективні методи навчання відповідно до вікових та музично-виконавських особливостей учнів, а також включає уміння застосовувати сучасні інноваційні підходи, прагнення здобувачів до самовдосконалення та самореалізації. Погоджуючись із твердженням науковців щодо базового значення методичної компетентності для професійної підготовки майбутніх викладачів фортепіано, ми виділяємо три її структурні компоненти: *мотиваційно-творчий*, що характеризується наявністю стійких мотивів до майбутньої професійної діяльності та позитивним ставленням до навчання гри на фортепіано, відображає рівень мотиваційної спрямованості на оволодіння методичними знаннями, уміннями та навичками, необхідними для ефективної педагогічної роботи, а також прагнення до саморозвитку та самовдосконалення у виконавській і викладацькій діяль-

ності; *змістовно-пізнавальний* компонент, що полягає в оволодінні системою загальнонаукових (музично-теоретичних, соціально-педагогічних, психолого-педагогічних) та спеціалізованих методичних знань, які є необхідними для подальшої успішної роботи викладача фортепіано в мистецькій школі; *діяльнісно-рефлексивний* компонент: здатність майбутніх викладачів фортепіано ефективно організовувати освітній процес фортепіанного навчання в мистецькій школі, уміння ефективно спілкуватися з учнями та їхніми батьками, чітко формулювати навчальні завдання, своєчасно застосовувати набуті вміння й навички, здійснювати самооцінку та самоконтроль. Для діагностики стану сформованості методичної компетентності майбутніх викладачів фортепіано мистецьких шкіл (згідно з вибраною компонентною структурою) було визначено відповідні *критерії методичної компетентності*: мотиваційно-спрямований, пізнавально-когнітивний та особистісно-комунікативний. Показниками *мотиваційно-спрямованого критерію* стали: міра спрямованості здобувача на оволодіння методичною діяльністю; міра прагнення до самовдосконалення як викладача фортепіано. *Пізнавально-когнітивний критерій*, за О. Олексюк, визначає здатність набувати знання у сфері мистецтва та ефективно оперувати ними в процесі діяльності [4]. Ми, своєю чергою, вибрали для цього критерію такі показники: ступінь володіння знаннями методики фортепіанного навчання; міра здатності в застосуванні методичних знань, умінь і навичок. Щодо *особистісно-комунікативного критерію* його показниками було визначено: ступінь розвитку особистісних професійних якостей і комунікативних умінь; ступінь здатності до рефлексії, самостійної роботи та прагнення до самовдосконалення.

Рівні сформованості методичної компетентності у здобувачів оцінювалися за трибальною шкалою: *високий (творчий) рівень* визначався 3 балами і передбачав високий рівень сформованості показника; *середній (репродуктивний) рівень* відповідав 2 балам і *низький (пасивний) рівень* оцінювався в 1 бал. Відсутність сформованості показника оцінювалася в 0 балів. Так, *високий (творчий) рівень* характеризувався стійкою мотивацією до викладацької діяльності та самовдосконалення, глибокими знаннями й уміннями в галузі фортепіанного навчання, мистецькою ерудицією, здатністю до художньо-аналітичної діяльності, вільним володінням інструментом, умінням зацікавлювати учнів у процесі навчання, розвиненими особистісними та комунікативними якостями, а також здатністю до рефлексії та самостійного вирішення складних завдань. *Середній (репродуктивний) рівень* свідчив про

бажання здобувачів стати викладачем фортепіано, але не завжди засвідчував ступінь володіння необхідними знаннями та навичками. Студенти, яких було віднесено до цього рівня сформованості методичної компетентності, демонстрували загальні методичні знання, уміння застосовувати художньо-аналітичні прийоми, однак бажання покращувати власну виконавську майстерність було меншим попри їхню здатність зацікавлювати учнів грою на фортепіано. Наявні професійні та комунікативні якості у здобувачів цього рівня вимагають покращення, особливо в аспектах рефлексії, здатності до самостійної діяльності та прагнення до саморозвитку. *Низький (пасивний) рівень* визначався відсутністю мотивації до професійної діяльності, недостатнім рівнем загальномузичних та методичних знань, слабкими виконавськими й методичними вміннями. Студенти, яких було віднесено до низького рівня, не проявляли інтересу до самовдосконалення й загалом байдуже ставилися до навчання учнів гри на фортепіано, демонстрували нездатність до рефлексії та самостійного вирішення проблем. Дослідно-експериментальна робота проводилася у 2023–2024 рр. на базі факультету музичної та хореографічної освіти Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д. Ушинського». У ній взяли участь 12 студентів IV курсу, що здобували перший (бакалаврський) рівень вищої освіти за спеціальністю 025 «Музичне мистецтво».

Для визначення стану сформованості методичної компетентності майбутніх викладачів фортепіано за *мотиваційно-спрямованим критерієм* ми використовували методи бесіди, анкетування, тестування («Тест на виявлення мотивації до діяльності викладача фортепіано мистецької школи»). До анкетування було включено запитання щодо мотивів вибору професії та планів на майбутнє, а також думки респондентів про поточний стан початкової мистецької освіти. Нам цікаво було дізнатися, яке значення надають здобувачі педагогічній практиці в процесі формування методичної компетентності; чи мають власний досвід викладання фортепіано; наскільки вони здатні до самооцінки методичної компетентності та які пропозиції вважають актуальними щодо вдосконалення навчальних програм із підготовки майбутніх викладачів фортепіано.

Анкетування показало, що більшість здобувачів (53%) вибрала професію вчителя музичного мистецтва самостійно через інтерес до музики; 36% – під впливом батьків; 11% ще не визначилися, чи будуть вони працювати за фахом. Серед основних проблем початкової мистецької освіти студенти зауважили на нестачу сучасного обладнання та інновацій (65%), зниження кількості компетентних молодих фахівців (35%), відсутність сучасних методичних розробок для навчання гри фортепіано (10%). Організація педагогічної практики задовольняє 48% студентів, проте 32% відзначають брак часу щодо якісної підготовки до уроків та низьку відвідуваність учнями уроків у мистецькій школі, а 20% зауважили на відсутність допомоги з боку викладачів школи щодо ознайомлення студентів із програмами та нормативними документами під час проходження ними педагогічної практики. Результати діагностики стану сформованості методичної компетентності майбутніх викладачів фортепіано за мотиваційно-спрямованим критерієм засвідчили, що значна кількість майбутніх викладачів фортепіано (53,5%) не бажає працювати в мистецьких школах, посиляючись на низьку зарплату, високі вимоги з боку адміністрації, відсутність досвіду та невпевненість у власних методичних знаннях. Бажання спробувати себе у викладанні фортепіано засвідчили 37% респондентів, і лише 9,5% здобувачів (випускники музичних коледжів із досвідом роботи) продемонстрували високий рівень мотивації до викладання фортепіано учням мистецьких шкіл.

Стан сформованості методичної компетентності майбутніх викладачів фортепіано за *пізнавально-когнітивним критерієм* перевірявся шляхом визначення рівня знань здобувачів у галузі фортепіанного мистецтва («Опитувальник на виявлення знань студентів у галузі фортепіанного мистецтва») та методики фортепіанного навчання («Опитувальник на виявлення знань у галузі методики фортепіанного навчання»). Оцінка здатності студентів щодо оперування методичними знаннями, уміннями та навичками здійснювалася за допомогою творчих завдань, серед яких було здійснено перевірку методичних компетенцій майбутніх викладачів фортепіано в роботі над творами інструктивного характеру (на прикладі роботи над етюдом К. Черні № 1, ор. 299).

За формою проведення виконання даного завдання передбачало мініурок або імітацію навчальної ситуації з іншим студентом/викладачем. За очікуваними результатами здобувачі повинні були запропонувати ефективні методи роботи над етюдом, що сприятимуть розвитку швидкісних пасажів, досягненню звукової рівності, віртуозності та витривалості апарату учня.

Наступне завдання, що включало роботу над поліфонічними творами Й.С. Баха («Маленькі прелюдії та фуги»), мало на меті оцінити рівень методичних знань, умінь та навичок майбутніх викладачів фортепіано в навчанні учнів гри поліфонії. За очікуваними результатами передбачалося, що учасники експерименту запропонують ефективні методи роботи із цими творами, продемонструють знання бахівського фразування, артикуляції та динаміки голосоведення, а також зможуть пояснити ключові поняття, такі як тема, протискладення, імітація та приховане багатоголосся.

Ще одним завданням було виконання студентами творів з учнівського фортепіанного репертуару. Його метою було перевірити здатність здобувачів самостійно опановувати та інтерпретувати музичні твори, що вивчаються у мистецьких школах. Для цього майбутнім викладачам фортепіано було запропоновано такі твори: п'єси Й. Баха з «Нотного зошита Анни Магдалени Бах» та його Маленькі прелюдії; «Альбом для юнацтва» Р. Шумана; Етюди оп. 299 К. Черні; а також «Тарантела», «Зимовий вальс» та «На ярмарку» із циклу «Дитяча галерея» О. Польового. За результатами оцінювання стану сформованості методичної компетентності майбутніх викладачів фортепіано за пізнавально-когнітивним критерієм було визначено, що більшість студентів (54%) продемонструвала низький рівень сформованості методичної компетентності. Вони мали труднощі з відповідями на теоретичні запитання та не змогли самостійно вивчити фортепіанні твори з учнівського репертуару в зазначені терміни. При цьому 39,5% здобувачів продемонстрували відповідний рівень знань із теорії та методики фортепіанного навчання, однак у практичній роботі студентів відчувалася невпевненість, здо-

бувачі не завжди могли дати ефективні методичні поради. Лише 6,5% студентів виявили достатню готовність працювати викладачем фортепіано в мистецькій школі, що дало змогу віднести їх до високого рівня сформованості методичної компетентності за пізнавально-когнітивним критерієм.

Рівні сформованості методичної компетентності майбутніх викладачів фортепіано за *особистісно-комунікативним критерієм* оцінювалися за допомогою методу спостереження під час проходження студентами педагогічної практики. Фіксувалися їхні вміння спілкуватися з учнями різного віку, а також чітко пояснювати завдання та технічні прийоми для подолання виконавських труднощів у фортепіанних творах. Окрім спостереження, ми провели анкетування для оцінки методичної підготовки студентів. Також було організовано опитування, щоб з'ясувати їхнє розуміння поняття «конкурентоспроможний викладач», у якому потрібно було ранжувати запропоновані варіанти відповідей за значущістю. Окреме опитування було зосереджене на визначенні здатності студентів проводити методичну роботу в мистецькій школі з особливим акцентом на проектуванні алгоритму її побудови. За особистісно-комунікативним критерієм рівні сформованості методичної компетентності майбутніх викладачів фортепіано розподілилися так: 12% респондентів показали високий (творчий) рівень, демонструючи впевненість у своїх силах як викладачів, здатність до ефективної комунікації з учнями та їхніми батьками, а також загальну готовність до роботи в мистецькій школі; 40% студентів опинилися на середньому (репродуктивному) рівні. Під час опитування вони часто поклалися на авторитети і не завжди були впевнені у самостійному виконанні обов'язків викладача, але демонстрували прагнення до самовдосконалення у майбутній професійній діяльності; 48% здобувачів виявили низький (пасивний) рівень методичної компетентності. Це зумовлено їх низькою мотивацією та недостатнім рівнем методичних знань, умінь і навичок, що призводить до небажання бачити себе викладачами фортепіано в майбутньому. За зведеними в табл. 2 результатами діагностики рівнів сформованості методичної компетентності

Таблиця 2

Узагальнені результати діагностики стану сформованості методичної компетентності майбутніх викладачів фортепіано (%)

№ п/п	Назва критерію	Рівні		
		Високий (творчий)	Середній (репродуктивний)	Низький (пасивний)
1.	Мотиваційно-спрямований	9,5	37	53,5
2.	Пізнавально-когнітивний	6,5	39,5	54
3.	Особистісно-комунікативний	12	40	48
4.	Середній показник	9,3	38,8	51,8

Рис. 1. Діаграма узагальнених даних щодо стану сформованості методичної компетентності майбутніх викладачів фортепіано

здобувачів можна одержати об'єктивне уявлення про стан досліджуваної нами проблеми.

Дані, які представлені в таблиці та на діаграмі, свідчать про перевагу низького рівня (51,8%) методичної компетентності майбутніх викладачів фортепіано після діагностики. Середній рівень продемонстрували 38,8% респондентів, тоді як високий (творчий) рівень розвитку методичної компетентності показали лише 9,3% здобувачів вищої освіти. Такий стан справ вважаємо проблемним, оскільки він створює серйозні ризики для якості музичної освіти та подальшого розвитку учнів мистецьких шкіл.

Висновки і перспективи подальших розробок у цьому напрямі. Вивчення проблеми формування методичної компетентності у майбутніх викладачів фортепіано дає змогу зробити висновок, що методична компетентність учителя є основою для залучення дітей у світ музичного мистецтва, дає змогу викладачу фортепіано не лише розвивати технічні навички, а й виховувати в учнів любов до музики, естетичний смак, творче мислення та емоційний інтелект. Без належної методичної підготовки викладач не зможе ефективно адаптувати навчальний процес до індивідуальних потреб учнів, застосовувати інноваційні підходи та виховувати цілісну, гармонійну особистість. Низький рівень методичної компетентності вчителів музичного мистецтва загрожує якості музичної освіти у цілому та здатності мистецьких шкіл повноцінно виконувати свою місію. Проведена діагностика чітко показала: методична підготовка майбутніх викладачів фортепіано здебіль-

шого не відповідає сучасним освітнім стандартам і потребує удосконалення. Успішність розв'язання даної проблеми, на нашу думку, полягає у перегляді й оновленні освітніх програм, що мають включати вивчення більш практично орієнтованих курсів, які б зосереджувалися на сучасних методиках викладання фортепіано, особливостях роботи з обдарованими дітьми та дітьми з особливими освітніми потребами; включення до освітнього процесу завдань, що стимулюють самоаналіз, критичне осмислення власної педагогічної діяльності та пошук шляхів її удосконалення. Уважаємо, що підсилення уваги до організації плідної співпраці зі стейкхолдерами дасть змогу своєчасно виявляти актуальні проблеми щодо якості підготовки студентів до роботи у школах мистецтв та збільшити можливості їхньої практичної роботи з учнями мистецьких шкіл під керівництвом досвідчених наставників. Ефективності формування методичної компетентності у майбутніх викладачів фортепіано значно допоможе створення платформ для обміну досвідом. Ідеться про організацію регулярних семінарів, майстер-класів та вебінарів за участю провідних викладачів-практиків, що сприятиме неперервному професійному розвитку та обміну передовим досвідом.

Перспектива подальших досліджень полягає у реалізації означених шляхів та визначенні ефективних методів розвитку методичної компетентності у майбутніх викладачів фортепіано, що дасть змогу сформувати нове покоління фахівців, здатних відповідати викликам сучасності та забезпечувати високий рівень музичної освіти в Україні.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бігич О.Б. Передумови та складники системи методичної освіти майбутнього вчителя іноземної мови початкової школи. *Вісник Житомирського педагогічного університету*. 2013. Вип. 12. С. 129–132.
2. Ван Юе. Формування методичної компетентності майбутнього вчителя музичного мистецтва у процесі навчання гри на фортепіано : дис. ... канд. пед. наук. Київ, 2017.
3. Марущак О.М. Поняття компетентності у педагогічній діяльності. *Креативна педагогіка*. 2016. № 11. С. 97–108.
4. Олексюк О.М., Кондратенко Г.Г., Ляшенко О.Д. Вступ до спеціальності: музичне мистецтво. Модуль 2 : навчальний посібник. Київ : Київський університет ім. Б. Грінченка, 2011.
5. Румянцева С.В., Дреєва Ю.О. Сутність та зміст фахової компетентності майбутнього вчителя музичного мистецтва. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*. 2020. № 3(70). С. 222–226.
6. Словник іноземних слів / уклад.: С.М. Морозов, Л.М. Шкарапута. Київ : Наукова думка, 2000.
7. Турчин Т.М. Методика навчання освітньої галузі «Мистецтво» : навчально-методичний посібник. Ніжин : НДУ ім. М. Гоголя, 2021.
8. Федоришин В.І. Теорія та методика фахової підготовки майбутніх учителів музики на акмеологічних засадах : автореф. дис. ... докт. пед. наук : 13.00.02. Київ, 2014. 46 с.
9. Хе Їн. Формування методичної компетентності майбутніх викладачів фортепіано в процесі ансамблевого музикування : дис. ... докт. філософії. Одеса, 2023.
10. Щолокова О.П. Модернізація фахової мистецької освіти у контексті сучасних гуманістичних ідей. *Теорія і методика мистецької освіти*. Київ, 2007. С. 11–15.

REFERENCES

1. Bigich, O.B. (2013). Preconditions and components of the methodological education system of a future foreign language teacher in primary school. *Bulletin of Zhytomyr Pedagogical University*, (12), 129–132 [in Ukrainian].
2. Van, Yue. (2017). Formation of methodological competence of a future music teacher in the process of learning to play the piano (Candidate dissertation). National Pedagogical University named after M.P. Drahomanov, Kyiv [in Ukrainian].
3. Marushchak, O.M. (2016). The concept of competence in pedagogical activity. *Creative Pedagogy*, (11), 97–108 [in Ukrainian].
4. Oleksiuk, O.M., Kondratenko, H.H., & Liashenko, O.D. (2011). *Introduction to the specialty: Musical art. Module 2: Textbook*. Kyiv: Borys Grinchenko Kyiv University [in Ukrainian].
5. Rumyantseva, S.V., & Dreieva, Yu.O. (2020). The essence and content of professional competence of a future music teacher. *Pedagogy of forming a creative personality in higher and secondary schools*, (3(70)), 222–226 [in Ukrainian].
6. Morozov, S.M., & Shkaraputa, L.M. (2000). *Dictionary of foreign words*. Kyiv: Naukova Dumka [in Ukrainian].
7. Turchyn, T.M. (2021). *Methodology of teaching the educational field «Art»: Educational-methodical manual*. Nizhyn: Nizhyn State University named after M. Gogol [in Ukrainian].
8. Fedorishyn, V.I. (2014). *Theory and methodology of professional training of future music teachers on acmeological principles* (Doctoral dissertation abstract). National Pedagogical University named after M. P. Drahomanov, Kyiv [in Ukrainian].
9. He, Yin. (2023). *Formation of methodological competence of future piano teachers in the process of ensemble music-making* (Doctoral dissertation). South Ukrainian National Pedagogical University named after K.D. Ushynsky, Odesa [in Ukrainian].
10. Shcholokova, O.P. (2007). Modernization of professional artistic education in the context of contemporary humanistic ideas. *Theory and methodology of artistic education*, 11–15 [in Ukrainian].